

Vai nākotnē grāmatveža profesija izzudīs?

Intervija

Pastāv viedoklis, ka grāmatveža profesija jau paredzamā nākotnē varētu izzust. Latvijas Republikas Grāmatvežu asociācijas (LRGA) prezidents Andrejs Ponomarjovs gan tam nepiekrīt. Tomēr ir skaidrs, ka grāmatvežiem ir jāmainās, jāapgūst jaunākās tehnoloģijas un jāmeklē arvien jauni veidi, kā kopā ar vadītājiem attīstīt uzņēmumus. Viņš arī mudina ievērot profesionālo grāmatvežu darba ētiku, nekļūt par finanšu noziegumu līdzdalībniekiem.

• LINDA TUNTE

Viena no aktualitātēm grāmatvežu darbā šobrīd ir jauna Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likuma tapšana, kurā ir paredzēts, ka finanšu pārskats būs jāparaksta arī grāmatvedim. Ko tas mainīs?

Par šo tēmu ir daudz runāts, esmu iepazinies arī ar citu valstu kolēģu viedokļiem. Piemēram, vienā no pēdējām konferencēm, kura norisinājās Rīgā un kura tika veltīta progresīvo grāmatvedības pakalpojumu sniegšanas jautājumiem, Starptautiskās grāmatvežu federācijas IFAC (angļu val.: *IFAC – The International Federation of Accountants*) pārstāvis atzīmēja, ka Zviedrijā bankas, saņemot no uzņēmuma kredīta pieprasījumu, pievērš nopietnu uzmanību tam, kurš grāmatvedis iesaistījās uzņēmuma finanšu pārskatu sagatavošanā (finanšu pārskatā minēts attiecīga grāmatveža vārds). Ja to ir darījis sertificēts, pazīstams grāmatvedis, kura profesionāla kompetence ir pārbaudīta, kuram ir saistošas profesionālo grāmatvežu ētikas kodeksa prasības, kā arī citas profesionālās organizācijas prasības, šī banka uzņēmumam piemēro labvēlīgāku procentu likmi. Latvijas bankas gan pagaidām šāda doma var mulsināt. Doma ir ļoti laba, jo ne katrs grāmatvedis ir spējīgs sagatavot kvalitatīvu finanšu pārskatu, tā ir liela māksla, it īpaši lielo un sabiedriski nozīmīgu uzņēmumu (SNU) gadījumā tajā ir jāiegulda nopietns darbs, piesaistot būtiskus resursus. Protams, galvenā atbildība par finanšu pārskatu ticamību un atbilstību finanšu pārskatu sniegšanas nostādņām gulstas uz uzņēmuma vadītāju – valdi, kura parakstās, ka sniegtā informācija ir patiesa, tomēr grāmatvedim ir jāuzņemas atbildība par savu paveikto darbu. Paraksts uz gada pārskata nekādā ziņā nenožīmē to, ka grāmatvedis ir veicis iekšējā vai ārējā revidenta darbu, drīzāk tas ir apliecinājums, ka grāmatvedis, kurš ir darījis šo darbu, ir ar atbilstošu kvalifikāciju un savu darbu finanšu

pārskatu sagatavošanā viņš veicis saskaņā ar likuma prasībām un profesionālajiem standartiem.

Tātad kopumā esat par?

Jautājums par grāmatveža atbildību līdz galam vēl nav skaidrs un noformulēts. Pagaidām darba grupas dalībniekiem, kuri iesaistījās jaunā Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likuma sagatavošanā, nav vienotas izpratnes par to, ko apliecinās grāmatveža paraksts uz finanšu pārskata. Tāpat Latvijā šobrīd nav pilnībā atrisināts jautājums par zvērinātu revidentu atbildību – vai revidentam, kurš konstatē kāda finanšu nozieguma pazīmes revidējamā uzņēmumā, par to vajadzētu ziņot arī ārpus uzņēmuma? Jāatzīmē, ka Finanšu ministrijā (FM) ir izveidota speciāla darba grupa, kurā ir gan profesijas pārstāvji gan tiesībsargājošo iestāžu pārstāvji, un kura risinās zvērinātu revidentu atbildības jautājumus, piemēram, tādā svarīgajā iniciatīvā kā kukuļošanas apkarošana. IFAC ir izstrādāts standarts – Starptautiskais radniecīgo pakalpojumu standarts Nr.4410 "Informācijas apkopošanas uzdevumi", kas sniedz noderīgas norādes profesionālam grāmatvedim (ieskaitot atbildības apsvērumus – gan profesionālā grāmatveža, gan klienta vadības) situācijā, kad profesionālam grāmatvedim jāvienojas ar klientu par uzdevumu apkopot finanšu informāciju – sagatavot finanšu pārskatu. Šo standartu izmantojam arī savā asociācijā. Ir skaidrs, ka grāmatvedis nevar ar savu parakstu apliecināt finanšu pārskatā ietvertās informācijas un datu ticamību, bet, no otras puses, IFAC Profesionālo grāmatvežu ētikas kodekss (Kodekss) nosaka, ka grāmatvedis nedrīkst parakstīt kļūdainu, maldinošu un nepilnvērtīgu informāciju. Līdz ar to grāmatvedis nevar parakstīt finanšu pārskatu, apzinoties, ka tajā sniegta sagrozīta informācija.

Revidentam vienmēr jāpatur prātā, ka labāk atteikties no sadarbības ar apšaubāmu klientu nekā riskēt ar savu reputāciju, sertifikātu un revīzijas prakses licenci

---

Un kā būtu jārikojas grāmatvedim, kurš zina, ka uzņēmumā pastāv “melnā kase”?

Atbilstoši Kodeksa prasībām, konstatējot likumu neievērošanas gadījumus vai pat finanšu noziegumu pazīmes, grāmatvedim ir pienākums ziņot nākamā līmeņa vadībai, valdei. Ja tiek konstatēts, ka joprojām attiecīgais jautājums uzņēmumā nav atrisināts, pārkāpumi nav novērsti, viņam ir jāapsver iespēja atkāpties no amata, informējot rakstiski par iemesliem uzņēmuma vadību. Paralēli vienmēr ir iespēja konsultēties ar savu profesionālo organizāciju, juristu. Ja runājam par uzņēmumiem, kas kotējas biržā vai ir finanšu iestādes, tur jābūt paredzētām mehānismam, ka katrs darbinieks, izmantojot speciāli izveidotus kanālus, var sūdzēties par nelikumībām, netiekot pakļauts sankcijām. Jebkurā gadījumā grāmatvedim ir jāvadās pēc IFAC Kodeksa.

Es neticu, ka, piemēram, nelielas pašvaldības grāmatvede, kura zina par “melno kasi” savā pašvaldībā, būs gatava atkāpties no amata, zaudējot darbu un algu.

Grāmatvedim ir jāapzinās, ka viņš tādējādi ir līdzdalībnieks. Viņš iesaistās noziegumā, to noklusējot, par to var iestāties arī kriminālatbildība. Neatkarīgu revidentu darbā, piemēram, eksistē tāds jēdziens kā “klienta akcepts” pirms uzņemties uzdevumu, vai turpinātu sadarbību ar klientu. Pirms sadarbības revidents novērtē, cik riskants ir šis klients, kāda ir viņa reputācija, vadības tonis un vadīšanas stils organizācijā, vai klients, ar kuru ir bijusi iepriekšēja pieredze, uzklaua ieteikumus saistībā ar nepilnību ziņošanas sistēmā mazināšanu vai novēršanu. Revidentam vienmēr jāpatur prātā, ka labāk atteikties no sadarbības ar apšaubāmu klientu nekā riskēt ar savu reputāciju, sertifikātu un revīzijas prakses licenci. Grāmatvedim, kurš pats rīkojas neētiski un nelikumīgi, to konstatējot, arī var anulēt sertifikātu, publicējot par to informāciju.

No otras puses, grāmatveža sertifikāts nav obligāts. Šis jautājums kopumā ir risināms. Turpināsim sarunas arī ar Valsts kontroli, FM par grāmatveža un revidenta atbildību dažādās situācijās.

Bet vai ir bijuši šādi reāli gadījumi, kad grāmatvedis rīkojas saskaņā ar Kodeksu, atsakās no darba? Jeb tā ir tikai tāda teorija?

Praksē šādu gadījumu ir bijis daudz – ir gadījumi, kad grāmatvedis aiziet no darba, jo jūt, ka uzņēmuma darbībā rodas likuma pārkāpumi, redz, ka uzņēmums sniedz nepatiesus datus un informāciju, maldinot nodokļu administrāciju, finanšu iestādes u.tml., šis grāmatvedis negrib piedalīties likumu pārkāpumos, un nevēlas, lai viņa vārds būtu saistīts ar šī uzņēmuma sagatavojamiem pārskatiem un cita veida informāciju.

Cik sakārtota, Jūsaprāt, ir nodokļu likumdošana Latvijā?

Valsts ieņēmuma dienesta (VID) un FM pārstāvji aktīvi piedalās dažādās konferencēs, tomēr diskusijas ar profesijas pārstāvjiem attīstās ļoti reti. Grāmatvedības speciālisti neizmanto pilnībā savas iespējas izteikt komentārus un apmainīties ar viedokļiem par aktuālajiem jautājumiem, to skaitā nodokļu jomā. Parasti komentāri rodas, kad likums vai noteikumi jau ir pieņemti, sāk reāli darboties, tad grāmatveži, nodokļu speciālisti sāk domāt, ka tie varbūt nav veiksmīgi. Diemžēl joprojām daudzi fundamentāli jautājumi, ieskaitot nodokļu regulējumu, mūsu valstī nav atrisināti. Tas zināmā mērā saistīts arī ar profesionālo organizāciju kapacitāti. Lai organizētu diskusijas, biedri ir jāmotivē, tam ir jāvelta laiks, jāorganizē pētījums vai aptauja, jāuztur diskusija, jāapkopo biedru komentāri, jāiesniedz priekšlikumi, jātiekas ar likuma izmaiņu iniciatoriem. Tas ir darbs bez atalgojuma, brīvprātīgi.

Kādi ir risinājumi?

Ir jādoma par profesijas konsolidēšanu. Šobrīd pastāv savstarpēja vienošanās starp LRGA, Latvijas Zvērinātu revidentu asociāciju un Latvijas Nodokļu konsultantu asociāciju, ka fundamentālas likumdošanas iniciatīvas apspriežam arī visi kopā, lai labāk izprastu situāciju un nonāktu pēc iespējas pie vienota, saskaņota un pamatota viedokļa, kurš tālāk izmantojams kā autoritatīvs avots. Šis ir viens no risinājumiem. Otrs variants būtu konsolidēt resursus, labāko pieredzi un sasniegumus un apvienoties vienā asociācijā. Šobrīd esam parakstījuši memorandu par LRGA un Latvijas Grāmatvedības ārpakalpojumu asociāciju apvienošanu, un viens no apvienošanās mērķiem būtu aktīvāka normatīvās bāzes pilnveidošana un attīstība un attīstību, panākt kvalitatīvāku rezultātu. Ir jāveido skaidri normatīvie akti, kas nav pretrunīgi, kas pēc tam nav jāprecizē un kuriem nav iespējamās daudzveidības interpretācijas.

Kas ir pēdējā laika aktuālākās tēmas, problēmas, par ko ir aktīvi "iedegusies" Jūsu vadītā asociācija?

Pēdējā laikā visvairāk enerģijas ieguldīts jaunā Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likuma izstrādē. Man jāsaka liels paldies mūsu biedriem, kuri aktīvi iesaistījās šajā darbā. Jāatzīmē arī FM veiksmīgi organizētais dialogs starp visām šīs jaunās ziņošanas bāzes veidošanā iesaistītajām pusēm, ļaujot darba grupas dalībniekiem izvēlēties labāko formulējumu katrai likuma normai. Strādājot pie likumprojektā ietvertajām normām, domājām par to piemērošanu gan mikro un mazos uzņēmumos, gan vidējo, lielo un SNU finanšu pārskatu kontekstā. Jāpiebilst, ka joprojām notiek daudzu lietu precizēšana. FM turpina apkopot ne tikai asociāciju, organizāciju un iestāžu viedokļus, bet arī citu personu viedokļus, kam ir interese par šo likumprojektu, organizējot diskusijas par tiem. Tas tiešām ir vērtīgs un ilgš darbs.

Cik veiksmīgi jums veidojas sadarbība ar citām ar grāmatvedības jomu saistītajām iestādēm?

Šobrīd viena no svarīgākajām iestādēm, ar kuru strādājam, ir Centrālā statistikas pārvalde (CSP). Nav noslēpums, ka grāmatvežiem nereti jāuzņemas papildu pienākumi – statistikas informācijas sagatavošana. CSP regulāri sūta uzņēmumiem dažādas formas, pieprasa sniegt informāciju dažādos "griezumos", bieži šī informācija dublējas ar datiem, kas tiek sniegti VID. Tāpēc šobrīd norit diskusija, kā varētu šo slogu mazināt. Pagaidām kompromisu panākt ir grūti. No vienas puses, mēs runājam par vienkāršotiem gada pārskatiem un administratīvā sloga mazināšanu mikrouzņēmumiem un maziem uzņēmumiem. No otras puses, CSP paudusi uzskatu – ja pārskati tiks vienkāršoti, pastāv iespēja, ka statistikas vajadzībām tiks izstrādātas papildu formas, ko izsūtīs uzņēmumiem, lai gūtu plašāku informāciju. Tādējādi patiesībā nekāda administratīvā sloga mazināšana nenotiek – kaut ko samazināsim, bet vietā nāks kas cits. Apzinoties, ka statistiskā informācija nepieciešama, tomēr ir jāstrādā pie tā, lai notiek dialogs starp grāmatvedi un CSP, uzņēmēju un CSP, VID un CSP, lai vieni un tie paši dati nav jāsaņem vairākām iestādēm. Es ceru, ka mums izdosies nonākt pie visiem pieņemama kompromisa.

Grāmatvežu asociācija cieši sadarbojas ar IFAC.

Jā, pagājušā gadā ir pabeigta iestāšanās procedūra un kļuvām par IFAC asociēto biedru, kas apvieno 2,5 miljonus grāmatvežu no 127 pasaules valstīm.

Vai Latvijā grāmatveži strādā savādāk nekā citās valstīs?

LRGA šogad svin 20 gadu jubileju, Latvijas Zvērinātu revidentu asociācija – arī 20. Salīdzinājumam: "vecajās" Eiropas valstīs līdzīgas organizācijas darbojas jau daudz ilgāk, pat ilgāk par gadsimtu. Viņiem ir uzkrāta bagāta pieredze. Ņemot vērā globālās tendences, šobrīd nevar strādāt tikai nacionālā līmenī un aprobežoties ar mums vien raksturīgajām problēmām. Ir jāveido dialogs ar organizācijām, kas darbojas Eiropā un pasaulē, jāmēģina šo pieredzi izmantot mūsu darbā. Sākumā šķiet, ka Skandināvijā vai Rietumeiropā grāmatveži risina citas problēmas, tomēr pēc būtības lietas ir līdzīgas, atšķiras tikai izpausmes. Tāpēc ir svarīgi komunicēt. Eiropas direktīvas – gan grāmatvedības jomā, gan revīzijas jomā – Latvijai nevajadzētu pārņemt mehāniski, neizprotot vēsturiskās sāksnes, sistēmisko pieeju, direktīvas garu – jāsaprot Eiropas Savienības (ES) regulējumā ietvertu normu būtība, mērķis un filozofija. Šādos jautājumos citu valstu profesionālo organizāciju pieredze ir ļoti noderīga. Jāatzīmē, ka starptautiskās grāmatvežu organizācijas, kā, piemēram, IFAC vai Eiropas grāmatvežu federācija FEE (angļu val.: *Federation of European Accountants*), kurā pašlaik stājas LRGA, veic dažādus pētījumus profesionālajā jomā, arī mēs ar tiem varam iepazīties. Tā ir iespēja iegūt kvalitatīvāku rezultātu, pārņemot ES direktīvas Latvijas normatīvajos aktos.

Internets atvieglo vai apgrūtina grāmatvežu ikdienas darbu?

Šobrīd informācijas tehnoloģiju (IT) vide un grāmatvedības pakalpojumi jau ir nesaraujami saistīti. Grūti pat iedomāties, ka šodien kāds vēl krātu papīrus daudzās mapēs. Arī ar *Excel* tabulām pat maziem uzņēmumiem ir grūti strādāt, ir jāizmanto speciālas grāmatvedības datorprogrammas, kas saistītas ar uzņēmuma vadību un piedāvā arī analīzes iespējas. Tas ir ērti. Bet ir arī otrs aspekts. Lai strādātu ar šādām programmām, ir jāiegūst speciālas iemaņas un zināšanas. Augstskolu beidzējiem, kas sāk strādāt uzņēmumos par grāmatvežiem un finanšu speciālistiem, tas rada noteiktas grūtības, un paiet laiks, kamēr jaunais darbinieks iemācās strādāt ar programmu. Katrā uzņēmumā mēdz būt atšķirīgas IT programmas, pie tam, lai katru no tām apgūtu, ar 2 – 3 lekcijām vien nepietiek. Uzņēmumi apmāca jaunus grāmatvežus, tas nozīmē laiku un papildu resursus, kā arī studentu reālais darba sākšanas laiks ievēlās. Situāciju sarežģī tas, ka jaunam grāmatvedim trūkst arī izpratnes, kā iegūtas teorētiskās zināšanas piemērot praksē.

Bet studenti taču strādā praksi uzņēmumos.

Prakses nereti ir vien formālas. Bez tam – prakses laikā lielākoties studentiem nemāca strādāt ar programmām, pārsvarā darbs aprobežojas ar vienkāršāko funkciju izpildi. Būtu svarīgi, lai augstskolas organizē pilnvērtīgus, jēgpilnus lekciju ciklus un praktiskās apmācības par IT produktiem grāmatvedībā un revīzijā – tad augstskolu beidzējus tiešām varēs saukt par diplomētiem speciālistiem. Šobrīd šīs apmācības ir uz uzņēmumu pleciem.

Grāmatveža profesija neizzudīs, bet mums ir jāmainās, jānāk jauniem cilvēkiem, kuri labi pārzina IT jomu, kuriem ir modernas profesionālās zināšanas

---

Intervija

Kā Jūs domājat, vai grāmatveža profesija šobrīd Latvijā ir prestiža?

Pirms aptuveni 15 – 20 gadiem grāmatvedis uzņēmumā tika pielīdzināts vadības līmenim, bet šobrīd tas vairāk tiek uzskatīts par papildfunkciju nodrošinātāju, kas apkalpo biznesu. Nav noslēpums, ka biznesa skatījumā primārais ir naudas pelnīšana, bet uzskaites funkcijai ir vien sekundārs mērķis. Otrkārt, grāmatvežiem mūsdienās ir jābūt zinošiem par plašu tēmu loku, jāseko līdzi nemītīgajām izmaiņām nodokļu normatīvajā bāzē. Tāpēc pēc darba un brīvdienās nākas lasīt likumus un noteikumus, lai būtu lietas kursā par aktuālāko. Zināmā mērā arī profesionālās organizācijas veido profesijas prestižu plašas sabiedrības acīs, tāpēc mēs veidojam dialogu ar sabiedrību, ieskaitot valsts iestādes un institūcijas, citām profesionālās organizācijas un apvienībām.

Prestižu veido arī katrs speciālists pats.

Protams! Nekvalitatīvi sniegti pakalpojumi nodara milzīgu kaitējumu profesijai kopumā – tas ir attiecināms gan uz grāmatveža, gan arī revidenta profesiju. Pie tam biznesā ir tendence vienu individuālo neveiksmes gadījumu projicēt uz visu profesionālo organizāciju. Ja uzņēmumā ir profesionāls grāmatvedis un vadība ir apmierināta ar viņa sniegtajiem pakalpojumiem, citiem plaši par viņu netiek stāstīts, jo uzņēmuma vadība ir ieinteresēta situācijā, kad šis grāmatvedis koncentrējas savā darbā uz šo uzņēmumu. Taču, ja grāmatvedības pakalpojumu sniedzējs izrādīties šarlatāns, kurš nekvalitatīvi veic savu darbu, uzņēmējs to izstāstīs vismaz 10 saviem paziņām, tādējādi ietekmējot kopējo profesijas tēlu. Šeit rodas sava veida asimetrija, kura ir vērojama arī revīzijas profesijā.

Mēs varam ieguldīt lielu darbu un resursus, lai veidotu pozitīvu tēlu, ko var sagraut atsevišķi neprofesionāli. Ir jābūt aizsargmehānismiem. Mūsu atbilde ir profesionālo grāmatvežu sertifikāti, kas apliecina to īpašnieku piederību starptautiski atzītajai grāmatvežu asociācijai, uz tiem ir IFAC logotips. Ar šādu sertifikātu mēs sabiedrībai pasakām, ka tā īpašnieks uzņemas atbildību par savu darbu, ievēro profesionālos standartus un ētikas kodeksu.

Kas notiks nākotnē ar grāmatvežiem?

Arī par šo tēmu starptautiskos forumos daudz ir runāts. Ir versija, ka pēc padsmi gadiem vairākas profesijas izzudīs, to skaitā arī grāmatveža profesija. Tāpat Amerikas Savienotajās Valstīs ir apkopota statistika, ka šobrīd vidējais profesionālo grāmatvežu vecums pārsniedz 50 gadus. Skaidrs, ka šī profesija neizzudīs, bet mums ir jāmainās, jānāk jauniem cilvēkiem, kuri labi pārzina IT jomu, kuriem ir modernas profesionālās zināšanas. Grāmatvedības pakalpojumi vienmēr būs vajadzīgi, tomēr no mūsdienu grāmatveža sagaida ne tikai vēsturieka darbu, apkopojot vēsturiskos datus un finanšu informāciju, bet arī analītiku prasmi meklēt risinājumus, novērtēt arī citas jomas, piemēram, uzņēmuma darbības stabilitāti, iemaņas prezentēt uzņēmuma lietojamo modeli finanšu pārskatā tā, lai lietotāji varētu saņemt viņiem nepieciešamo informāciju, tostarp par uzņēmējdarbības ietekmi uz vidi, sabiedrību utt. Nākotnē būs jāveido tādi finanšu pārskati, kas satur plašu informāciju, tostarp nefinanšu rakstura un prognozētos datus. Grāmatvežiem ir jāklūst vēl gudrākiem. Tāpēc jādomā par augstskolu programmu pilnveidošanu, lai augstskolas jaunajiem speciālistiem iemāca to, kas nepieciešams uzņēmējiem, biznesam. ●